

Evidentno je, da se to ne da v današnjih razmerah, ko narodni predsodki vse bolj omejujejo čuvstvo pravičnosti, drugače doseči, kakor z lastnim vseučiliščem.

Jasno je, da bi bila ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, na katerem bi se moglo nekaj predmetov poučevati v hrvaškem jeziku, tudi z občedržavnega stališča največjega pomena, ker so južne kronovine monarhije nujno potrebne močne vzpodbude za dušni in kulturni razvoj njih prebivalstva, kakršno vzpodbudo more dajati le vseučilišče.

Pri presojanju te zadeve je tudi upoštevati, da sta vseučilišči na Dunaju in v Gradcu nujno potrebni razbremenjenja, ki se da doseči le potom odhoda večjega števila obiskovalcev, saj se bo končno moralo tržišče pouka tudi pri nas iz učilnic prenesti v institute in v seminarje.

Z ozirom na te okoliščine je postala ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani nujna in neodložljiva državna potreba, ki naj se uresniči v etapah tako, da se najprej otvori juridična fakulteta, za katero so potrebne učne moči že na razpolaganje. V to svrhu naj se pravočasno začne s stavbo potrebnega poslopja, kar se tem lažje zgodi, ker sta se dežela Kranjska in deželno stolno mesto Ljubljana zavezali prispevati k stavbnim stroškom 600.000 K.

Podpisanci predlagajo torej: Visoka zbornica izvoli skleniti:

1. Vlada se pozivlja, naj zakonodajnim potom zagotovi ustanovitev vseučilišča s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani in naj vse priprave tako pospeši, da se bo mogla juridična fakulteta že leta 1909. otvoriti;

2. V formalnem oziru naj se odkaže ta predlog vseučiliškemu odseku, ki naj se izvoli in ki naj ima 36 članov.

Na Dunaju, 12. julija 1907.

Iv. Hribar, Al. Štrekelj, Prodan, Spinčič, dr. Rybář, Ježovnik, Ruebenbauer, Bjeladinović, Mandić, Ing. Neumann, F. Ivanišević, Udržal, dr. Tresić, Reichstädter, Roblek, Vuković, dr. Laginja, dr. Bulia, Raimondo Scabar, V. Pittoni, Cehlinskyj, dr. Baczynskyj, Fon, S. Wityk, dr. Malachowski, Krempa, Moraczewski, dr. Wojcik, Stapinski, Lukaszewicz, Pihuliak, dr. Ochrimovicz, dr. K. Trylowskyj, dr. Evgen Lewickij, dr. Kolessa, E. Breiter, dr. Stachura, dr. Okuniewski, dr. Kost' Lewytzkyj, Ostapczuk, Romanczuk, G. Oliva, Ivčević, J. Biankini, Perić, dr. Ploj, Bukvaj, Jos. Kotlár, Jachowicz, Jos. Švejk, Remeš, dr. Soukup, Aust, Binovec, Habermann, Pospíšil, Jaroš, Modráček, Svěčený Ant., Hudec (Praga), dr. Winter, H. Klička, Diamand, Folber, Bojko, Jan Siwula, Staniszewski, Maštalka, Kramář, dr. Hočevár, Craglo, Mleczo, dr. Hajn, Sredniawski, R. Bergmann, Antonín Zázvorka, Kalina, Špaček, Fiedler, M. Zemlička, Fresl, dr. Kaftan, dr. Baxa, Baljak, Klofáč, Hráský, Nemeš, Hybeš, Tomášek, Hornof, Cingr, Silvio Paguini, Avg. Avancini, dr. Sláma, dr. O. Pražák, H. Srdínko, A. Padůch, Harnek, Wassilkó, Hubka.

Duh časa.

IV.

Pravično in katoliško delo bi bilo, ko bi „Slovenec“ in „Domoljub“ ponatisnila naše članke „Krivoverski klerikalizem, učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!“ S tem namenom smo tudi mi pisali one članke, da bi naše, od klerikalizma zavedeno ljudstvo videlo resnico, a naše klerikalno časopisje ni storilo tega, ni v javnosti hotelo pobijati naših dokazov, ni se upalo niti z besedico ovreči, kar smo dokazali in pisali. Geslo našega klerikalizma je, z molčanjem ubiti nasprotnika, ako govori in trdi resnico; ljudstvo ne sme vedeti ničesar o tem, ker bi bila

potem velika nevarnost, zlasti o času volitev, da bi ne bilo več slepo pokorno. S tem je klerikalizem pokazal očitno, da stoji na trhlenih nogah, da se boji resnice kakor vrag križa. Namesto protidokazov v javnosti beremo v 19. št. „Domoljuba“ sledeče: Grda hinavščina liberalnih učiteljev. — V zadnji številki „Učit. Tovarisa“ se jezi nek liberalni učitelj nad pisavo naših časopisov sedaj v volilnem času. Pravijo, da so naši časopisi podivjali. Liberalna gospoda vendar prebira prav marljivo „Slov. Narod“, ki je najbolj ostudno pisan, in ne najde besede, da bi obsodila to skrajno podlo in sirovo pisavo. V vseh naših listih celega sveta ne najdete toliko psov, kot v eni sami številki „Naroda“. Liberalce primite za učesa radi njih ostudnega pisarjenja poleg teh pa še sebe. Saj ravno „Učit. Tovarisa“ v tem oziru tekmuje zadnji čas z „Narodom“. Dokler nimate grajalne besede za „Slov. Narod“, toliko časa nimate pravice kritikovati in obsojati katoliško (!?) časopisje.

In s tem je končal naš klerikalizem polemiko o teh člankih, ki so bili naravnost uničujoči za njegovo časopisje in stranko. Ni si upal omeniti niti glavnih misli člankov, pač pa je po stari navadi vse tako zasukal, da je sramotil učiteljstvo v očeh nevednega in v tem oziru nepoučenega preprostega ljudstva. Poleg tega se dela nevednega in neumnega, kakor bi mi vse odobraval, kar piše „Narod“, češ s tem učiteljstvo najbolj osramotimo in ponižamo pred ljudstvom. Namen posvečuje sredstva, to je bilo, je in ostane glavno geslo našega klerikalizma; s političnimi banditi je vsaka poštena, odkrita in resnična polemika nemogoča. In ta izvržek človeštva se drzne še trditi, da je to katoliško časopisje, kakor bi mi ne vedeli, kaj je katoliško in kaj klerikalno? Ti ljudje so slepi, gluhi in otrplega srca za vsako pošteno kritiko in obsodbo. Sodimo po naši veri. Kogar Bog zavrže, ga zaslepi. Zaslepljenost je torej duh časa našega klerikalizma. Uči sicer naše verske resnice prav lepo, deluje pa ravno nasprotno, ker je zaslepljen in od Boga zavržen.

Kdo pa je kriv, da „Narod“ večkrat udriha po klerikalizmu brez pardona? Kdo drugi kot klerikalizem sam, ki se poslužuje vere in drugih pripomočkov za dosego svojega sebičnega namena! Klerikalizem naj živi, piše, dela in vodi naše ljudstvo v duhu vere, ki jo sam tako lepo uči, potem bodo kmalu nehali napadi, psovke in ostudno pisanje. Ako je klerikalizem resnično zastopnik vere, naj pokaže to v dejanju, z ljubeznijo, potrpežljivostjo, stvarno, resnično, z dobrim namenom in v verskem duhu naj piše, dela in nastopa v javnosti, potem bo kmalu mir, drugače pa nikdar, ker se dosedanjemu krivoverskemu terorizmu ne moremo in ne smemo vdati nikdar.

Duh časa torej zahteva, da nam pokaže pot k spravi, dostojni polemiki in pot k skupnemu delu za narodni blagor v prvi vrsti naš klerikalizem, ki je sedaj nespravljiv, bojevit, sovražen in na krivoverski poti. Ako tega ne stori, ne sme se nikdar več imenovati katoliška stranka, katoliško časopisje in katoliško vodstvo našega ljudstva, marveč krivoverska sekta, politična stranka zavodnikov in glasilo političnih banditov. On se bo zgražal nad nami, ker mu povemo resnico v obraz, tako se navadno zgraža nad drugimi, a svojih grozodejstev ne vidi, ker je udarjen s slepoto. Ako je vse vesoljno katoliško časopisje podobno našemu klerikalnemu časopisju, kar jako dvomimo, potem ni čudo, da ima toliko nasprotnikov. Vsako kraljestvo, ki deluje zoper sebe, bo razdejano. Naš klerikalizem deluje zoper temeljne nauke, ki jih sam uči, zato to delo ne more biti Bogu nikakor všeč, klerikalni namen ne more imeti zaradi tega obstanka, ker nadvlada nad narodi ni dana od Boga, marveč je to delo klerikalizma, ki ni nikjer prišlo do stalnega obstanka in — tudi pri nas ne bo!

(Dalje)